

Noor Asharaf

Assistant Professor (Guest Faculty)

Dept. of Persian, MMHAPU, PATNA

Email: ashrafjnu@gmail.com

## E-Content

Sem-1, Paper code: 102

Persian (M A)

Topic: Ghaznavid Dynasty (Cont...)

---

محمود یکی از سلاطین علم پرور بشمار می‌رود، چنان‌که دربار وی محل اجتماع حدود ۴۰۰ شاعر و شمار کثیری از دانشمندان بود. اجتماع علما و شعرا در دستگاه محمود غزنوی و اشعار و کتبی که به نام او ترتیب یافته نام او را در اطراف عالم معروف کرده‌است. معروفترین شاعران دربار او عبارت بودند از: عنصری بلخی، فرخی سیستانی، عسجدی مروزی، منوچهری، زینتی، منشوری سمرقندی، کسائی مروزی، غضائری رازی و غیره. محمود حامی ادبیات، به ویژه شعر بود و گاهی اوقات او را در جمع شاعران با استعداد یا در کاخ خود یا در باغ سلطنتی می‌یافتند. او غالباً نسبت به آنها سخاوتمند بود و با توجه به استعداد و ارزششان بی وقفه پاداش شان را می‌پرداخت.

عنصری، ملک الشعرا دربار محمود غزنوی، یکی از بزرگترین مدیحه سرایان و قصیده پردازان شعر فارسی است. فرخی سیستانی از شاعران نامدار پارسی‌گوی سده پنجم قمری است که در سبک خراسانی می‌سرود. سروده‌های او به ستایش شاهان و برانگیختن سلطان به عدل و بخشش اختصاص دارد. فرخی علاوه بر شاعری آوازی خوش داشت و در نواختن بربط مهارت داشت. دیوان شعر فرخی شامل بیش از چند هزار بیت است که در قالب‌های قصیده، غزل، قطعه، رباعی، ترکیب‌بند و ترجیع‌بند سروده شده‌است. ابوالفضل بیهقی نویسنده تاریخ بیهقی نیز مورخ دودمان غزنویان بوده‌است.

غزنه از پیش از اسلام مرکز زابلستان بوده و مردم آن از آغاز ایرانی‌تبار بوده‌اند. زابلستان در شاهنامه فردوسی به عنوان کانون پهلوانان از اهمیت زیادی برخوردار است. غزنه از دوران پس از

اسلام نیز شهری بزرگ در خراسان بوده، و از جمله آبادترین و زیباترین شهرهای آسیا به‌شمار می‌آمده‌است. این شهر هزار باب مدرسه داشته‌است، و مرکز تجمع دانشمندان بسیاری مانند ابوریحان بیرونی، فردوسی، ابوالفضل بیهقی، عبدالحی گردیزی، سنایی، مسعود سعد سلمان، عنصری، منوچهری دامغانی و فرخی سیستانی بوده‌است.

غزنی پایتخت سلطنت غزنویان در سال‌های (۹۷۵-۱۱۸۷ میلادی) بود و سلطان محمود غزنوی سال‌ها در آبادی و گسترش آن کوشید. در دهه‌های نخست سده یازده میلادی غزنی مهم‌ترین کانون ادبیات پارسی بود و این نتیجه کوشش‌های سلطان محمود غزنوی بود که انجمنی از دانشوران، فیلسوفان و شاعران را به گرد تختگاه خود گرد هم آورده‌بود.

تاریخ بیهقی که در نیمه دوم قرن یازدهم نوشته شده‌است، نمونه‌ای از آن است. با فتح شمال هند توسط سلطان محمود غزنوی، فرهنگ و ادبیات فارسی به لاهور راه یافت شد، که بعدها شعرای مشهوری همچون مسعود سعد سلمان در هندوستان پرورش یافتند. لاهور، تحت حکومت غزنویان در قرن یازدهم، دانشمندان پارسی را از خراسان، هند و آسیای مرکزی جلب کرد و به یک مرکز مهم فرهنگی زبان و ادبیات پارسی تبدیل شد. بیشتر آثار این دوره به زبان فارسی است. سبک فارسی، اندک اندک به سوی نثر فنی گرایش می‌یابد.

ابوالفضل بیهقی و شاعر دربار غزنویان فردوسی توصیفات دربارۀ عظمت پایتخت و همچنین حمایت شگرف سلطان فاتح از ادبیات ارائه می‌دهند. وی با حمایت از دانشمندان، تأسیس مراکز علمی، ایجاد باغ‌ها و ساخت مساجد، کاخ‌ها و کاروانسراها غزنی را به اولین مرکز ادبیات فارسی و یکی از شهرهای برجسته آسیای میانه و خاور میانه تبدیل کرد. محمود کتابخانه‌های کامل را از ری بخارا و اصفهان به غزنی آورد. وی حتی از دستگاه خوارزمشاه خواستار فرستادن افراد دانش‌آموخته خود به غزنی شد.